

СЕКЦИЯ 4.

«Городское и региональное развитие в системе государственного управления и местного самоуправления»

ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА

О.А. КАРЛОВА, д-р екон. наук; **Х.І. КАЛАШНИКОВА**, канд. екон. наук
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
61002 Україна, м. Харків, вул. Революції, 12
E-mail: eakarlova@gmail.com, kristall211@rambler.ru

Великі, середні та малі міста України мають множинність складових, що розвиваючись, дають поштовхи та зміни внутрішнього й зовнішнього розвитку території як міста, так і регіону. Серед питань урбанізації та регулювання розвитку міст з урахуванням стратегії держави є частка невирішених проблем. Для обґрунтування необхідних зрушень у структурі економіки міста та регіону, потрібна науково обґрунтована оцінка пропорцій економічного розвитку територій, яка полягає у виявленні головних рушійних сил їх зміни та взаємозв'язків з показниками ефективності і динаміки.

Для формування стратегії розвитку міста суттєвим є: опис чинників, що формують специфіку міста, як системи; визначення складових економіки міста; стан економічних взаємовідносин міста із зовнішнім середовищем. Для оцінки стану системи життєзабезпечення міста використовують: інтегральну оцінку соціально-економічного стану системи життєзабезпечення міста; структурно-порівняльний аналіз; оцінку розвитку підприємницької діяльності в місті; модель економічної бази; метод припущень, метод коефіцієнта розміщення, метод мінімальних вимог.

Прийняття стратегічних управлінських рішень щодо розвитку територій та оцінки соціально-економічних змін у місті, на нашу думку, потребує сучасного методичного інструментарію для науково обґрунтованого вибору пріоритетних напрямів розвитку.

В якості інструменту оцінки стратегії соціально-економічного розвитку великого міста пропонується використовувати комплексну систему показників. Ця система повинна вирішувати три основні завдання:

1. Попередній аналіз ситуації у великому місті, що дозволяє виявити критичні проблемні сфери і потенційні «полюси зростання».
2. Оцінка очікуваного ефекту від заходів, запропонованих у стратегії, яка дозволяє оцінити ефект від стратегії до моменту її прийняття.
3. Моніторинг та оцінка виконання визначених стратегічних цілей для створення основи механізму «зворотного зв'язку».

Основними принципами, які повинні бути враховані в процесі розробки релевантної системи показників є наступні:

1. Комплексний характер системи показників.

2. Ємність показників.

3. Можливість насичення системи достовірною інформацією та співставність показників у часі і просторі.

4. Можливість розширення просторових і часових меж.

5. Відкритість системи показників для користувачів.

6. Однозначна інтерпретація показників.

Визначення показників і способи їх розрахунку мають бути засновані на єдиній методології.

Часткове недотримання в практичній діяльності вищезазначених принципів спрямували науковий пошук на розробку системи показників, що дозволяє проводити моніторинг рівня соціально-економічного розвитку великого міста в процесі реалізації стратегії.

Розробку комплексної системи показників, яка відповідає вищевикладеним принципам і дозволяє оцінити стратегію соціально-економічного розвитку великого міста, необхідно здійснювати за такими основними етапами:

1. Ідентифікація процесів та інтегральних показників, що дозволяють їх оцінити.

2. Визначення змісту інтегральних показників.

3. Визначення методів оцінки та процедур обробки первинних даних з метою отримання узагальнюючих індикаторів.

4. Визначення основних джерел даних, необхідних для обчислення показників.

Вважаємо, що процеси відтворення і розвитку, життєдіяльності населення і діяльності господарюючих суб'єктів є значимими для великого міста. Ці процеси можуть контролюватися і корегуватися регіональними органами управління, а результати їх оцінки дозволять визначити досягнуті у великому місті результати. Регулюючий вплив державних органів управління хоча дозволяє суттєво змінити соціально-економічну ситуацію в місті, але на місцевому рівні він практично не може бути скорегований чи змінений, тому дані процеси при розробці показників оцінки соціально-економічного розвитку у великому місті враховуватися не будуть.

Визначення комплексного показника соціально-економічного розвитку великого міста слід здійснювати в такій послідовності:

1 крок: Виділення приватних індикаторів і вагових коефіцієнтів показників в приватних індикаторах.

2 крок: Розрахунок часткових індикаторів.

3 крок: Визначення величини інтегральних показників.

Завершальним етапом розробки системи показників для оцінки рівня соціально-економічного розвитку великого міста є визначення основних джерел даних, необхідних для обчислення показників.

Вибір та ієрархізацію стратегічних напрямів розвитку доцільно здійснювати за результатами попередньої оцінки ефективності їх реалізації та ступеня впливу на рівень розвитку великого міста. Результативність

діяльності регіональних органів управління щодо управління соціально-економічним розвитком великого міста слід здійснювати з використанням комплексного індикатора соціально-економічного розвитку.

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ МЕТРОПОЛІЙНИХ ФУНКЦІЙ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕТРОПОЛІЙ УКРАЇНИ

С.Д. ЩЕГЛЮК, канд. екон. наук,
*Інститут регіональних досліджень НАН України,
79026 Україна, м. Львів, вул. Козельницька, 4
E-mail: lyana.happy@gmail.com*

Процеси глобалізації, які посилюються в Україні з протягом останнього часу, активізують дію інших суспільних процесів – урбанізації та метрополізації, що виражається у збільшенні впливу великого міста на соціально-економічний розвиток території. Характерними особливостями формування метрополій є збільшення кількості функцій міста та зростання їх впливу, що виходить за адміністративні межі міста. Важливим є визначення метрополійних функцій міст, які дають право ідентифікувати місто як метрополію певного ієрархічного рівня.

Відсутність у науковій літературі однозначного визначення суті метрополійних функцій та розуміння спільних та відмінних рис між функціями міста та функціями метрополії зумовлює необхідність чіткої ідентифікації метрополійних функцій. Саме оцінка характеру взаємодії міста-метрополії з іншими поселеннями через виконання їхніх функцій є важливою для визначення соціально-економічного розвитку метрополії та розробки відповідного інструментарію.

Функція міста визначає суть його існування. Еволюція міських функцій пов'язана із розвитком міста: набір таких функцій часто змінюється в залежності стадії розвитку міста та витісненням традиційних інноваційними функціями, що виникають із цивілізаційним поступом. Так, у індустріальному суспільстві домінуючими функціями міста були виробнича, адміністративна, а у постіндустріальному – екологічна, сервісна (сфера послуг), культурна тощо. Водночас постає потреба у чіткій ідентифікації нових функцій міст. Окремі вчені стверджують, що більш швидкими темпами ростуть ті глобальні міста, які концентрують нові функції. Для постіндустріального етапу розвитку міст характерні такі домінуючі функції як сервісні: послуги четвертинного сектору економіки (фінансове і юридичне обслуговування, інформаційні послуги, послуги для бізнесу), інформаційно-інноваційне виробництво, наукова діяльність. Така тенденція до зростання сервісної економіки призводить до зміни функціональної орієнтації міст сьогодення та деіндустріалізації.

Традиційно, за сферами діяльності виділяють такі функції міста:
1) економічну 2) соціальну 3) екологічну; 4) інфраструктурну; 5)